c Et dicebat: Sic eſt regnū Dei, quemadmodum ſi homo iactet ſemen in terram, & dormiat, & exurgat nocte, & die, & ſemen germinet, & increſcat dum neſcit ille. Vltro enim terra fructificat primum herbam: deinde ſpicam, deinde plenum frumentum in ſpica. Et cum ex ſe produxerit fructus, ſtatim mittit falcē, quoniam adeſt meſsis.

d Et dicebat: Cui aſsimilabimus regnum Dei, aut cui parabolæ cōparabimus illud? Sicut granum ſynapis, quod cum ſeminatum fuerit in terra, minus eſt omnibus ſeminibus, quæ ſunt in terra, & cum natum fuerit, aſcendit in arborem, & fit maius omnibus oleribus, & facit ramos magnos, ita vt poſsint ſub vmbra eius aues cœli habitare. Et talibus multis parabolis loquebatur eis verbum prout poterāt audire: ſine parabola autem nō G loquebatur eis. Seorſum autem diſcipulis ſuis diſſerebat omnia.

e Et ait illis: In illa die, cū ſero eſſet factum: Tranſeamus cōtra. Et dimittentes turbam aſſumūt eum ita vt erat in naui, & aliæ naues erāt cum illo. Et facta eſt

Quaſi di. nolite erubeſcere euangelium, ſed inter tenebras perſecutorum lumen verbi Dei ſupra corporis veſtri candelabrum leuate, fixa mente retinentes illum diem quo illuminabit Deus abſcondita tenebrarum. Tunc enim & vos laus, & aduerſarios pœna manet æterna. CHRY. vel aliter. {Non eſt aliquid abſconditū,} quaſi dicat. Si vos cum diligentia vitam duxeritis, accuſationes lucernam veſtrā non poterunt obumbrare. THEO. Vnuſquiſque enim noſtrū ſeu bonum aliquod, ſeu malum in præterito fecerit manifeſtatur in præſenti, & multomagis in futuro. Quid .n. eſt Deo occultius? ſed tamen & ipſe manifeſtatus eſt in carne. Sequitur. {Siquis habet aures audien. aud.} BEDA. Ideſt, ſiquis habet ſenſum intelligendi verbum Dei, non ſe ſubtrahat, non auditū ad fabulas conuertat, ſed his quæ veritas dixit, accommodet aurem ſcrutandi, manus implendi, linguam prædicandi. Sequitur. {Et di ce. illis: Videte quid audiatis.} THEO. Vt ſcilicet nihil eorum, quæ vobis a me dicuntur ſubterfugiatis. {In qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis} .i. quantamlibet menſuram intentionis introducetis, tantam recipietis vtilitatem. BEDA, vel aliter. Si ſolerter omnia quæ valetis bona facere, ac proximis intimare ſtudueritis, aderit diuina pietas, quæ vobis & in præſenti ſenſum altiora capiendi, ac potiora gerendi effectum conferat, & in futuro æternam retributionem adiiciet. Et ideo ſubditur: {Et adiicietur vobis.} HIERO. vel aliter. Secundum menſuram fidei vnicuique diuiditur intelligentia myſteriorum, & tribuitur additio virtutum. Sequit. {Qui enim hēt dabitur ei} .i. qui fidē hēt habebit virtutē. Et qui non habet econtra fidem, deficit virtute: & qui non habet opus verbi, cuius intelligentia caret: & qui non intelligit, iam audit non perdidit. CHRY. vel aliter. {Qui habet} .ſ. affectum, & voluntatem audiendi, & petendi {dabitur ei.} {Qui vero nō habet} diuini auditus deſiderium: {& quod contigit habere} ſcripturæ legis, auferetur ab eo. BEDA Nonnumquam enim lector ingenioſus negligendo ſe, priuat ſe ſapientia, quam tardus ingenio ſtudioſus elaborando degustat. CHRY. Poteſt autem ideo dici, non habet, quia veritatem non habet propter hoc & mendacium habet, putat ſe ſapientiam habere, quia mendacis intellectus exiſtit.

c ¶ CHRY. Poſuit ſupra parabolam de tribus ſeminibus diuerſimode perditis, & vno ſaluato, cuius ēm proportionem fidei, & operationis tres differentias oſtendit. hic vero parabolam ponit ſolum de ſaluatis. vnde dicitur: {Sic eſt regnum Dei quemadmodum ſi homo iactet ſemen in terram.} HIERO. Regnum Dei eccleſia eſt, quæ regitur a Deo, & ipſa regit homines, & contrarias virtutes, & vitia calcat. CHRY. Vel regnum Dei dicit fidem, quæ eſt in ipſum, ac diſpenſationem humanitatis, quod quidem regnum eſt, ſicut ſi iaciat homo. Ipſe enim exiſtens Deus. & Dei filius homo incommutabiliter factus pro nobis, terram ſeminauit .i. totum mundum verbo diuinę cognitionis illuminauit. HIERO. Semen enim verbum vitæ eſt: terra corda humana, & dormitio hominis mors eſt Saluatoris. {Exurgit ſemen nocte, ac die,} quia poſt ſomnum Chriſti, numerus credentium per aduerſa & proſpera: magis magiſque germinauit in fide, & creuit in opere. CHRY. Vel exurgit ipſe Chriſtus, qui ſedebat expectans per longanimitatem, ꝙ recipientes ſemen fructificarent. Surgit autē .i. beniuolentiæ ſuæ verbo ad fructificationem nos erigens per arma iuſtitiæ a dextris, quibus ſignificatur dies, & a ſiniſtris, quibus ſignificatur nox perſecutionum. per hæc enim ſemen germinat, nec areſcit. THEO. vel aliter: Chriſtus dormit .i. aſcendit in cœlum, vbi licet dormire videatur: ſurgit tamen nocte, cum per tentationes nos erigit in ſuam cognitionem, die vero, cum propter orationes noſtram diſponit ſalutem. HIERO. Quod autem dicit. {Dum neſcit ille.} tropica eſt locutio, ideſt neſcire nos faciat quis fructus vſque in finem afferat. CHRY. Vel dicit: {Neſcit ille,} vt oſtēdat liberam voluntatem eorum, qui verbum ſuſcipiunt: voluntati enim noſtræ committit opus, & non totum ipſe ſolus operatur, ne bonum inuoluntarium videatur. vnde ſubdit: {Vltro .n. terra fructificat} .i. non neceſſitate coacta contra propriam volun-

F tatem, ſed voluntate adducitur ad fructificandum. {Primum herbam.} HIERO. Ideſt timorem. Initium enim ſapientiæ timor domini. {Deinde ſpicam} .i. pœnitentiam lachrymoſam. {Deinde plenum fru. in ſpi.} .i. charitatem, plenitudo enim legis eſt charitas. CHRY. Vel primo herbam fructificat in lege naturæ paulatim ad profectū creſcens. poſtmodum ꝑducit ſpicas in manipulum colligendas, & in altari domino offerendas in lege, ſcilicet Moyſi. poſtea plenum fructum in euangelio. vel quia non ſolum oportet nos frondere per obedientiā, ſed eſſe prudentes, & quaſi harundinis ſpicas erectos perſiſtere de ventis agitantibus non curantes. Oportet nos etiam animā curare per aſſiduitatē memoriæ, vt tāquam ſpicas fructum geſtemus .i. operationem virtutis completā demonſtremus. THEO. Herbam enim germinamus, cum principium boni oſtendimus. {Deinde ſpicam,} cum reſiſtere tentationibus poſſumus. {Deinde fructum,} cum perfectum quis operatur. Sequitur: {Et cum ex ſe produxerit fructus, ſtatim mittit fal. qm̄ adeſt meſſis.} HIE. Falx eſt mors, vel iudicium, quod ſecat oīa, meſſis conſummatio ſæculi. GRE. vel aliter: Semen homo iactat in terram, cum cordi ſuo bonam intentionem inſerit. Dormit autem qui iam in ſpe boni operis quieſcit. Nocte vero exurgit ac die, quia inter aduerſa & proſpera proficit, dum ille neſcit quia adhuc metiri incrementa ſua non valet, & tamen concepta virtus ad profectum ducitur. Cum igitur deſideria bona concipimus, ſemen in terram mittimus. Cum recte operari incipimus, herba ſumus. Cum ad perfectum boni operis creſcimus, ad ſpicam peruenimus. Cum in eiuſdem operis perfectione ſolidamur, iam plenum frumentum in ſpica proferimus. Li.22.Mor. Cap.20.

d ¶ GLO. Poſtꝙ poſuit parabolā de fructificatione ſeminis euangelii, hic ſubiungit aliam parabolam ad oſtendendam excellentiā doctrinæ euangelicæ ad omnes alias doctrinas. vnde dicitur: {Et dicebat, Cui aſſimilabimus regnum Dei?} THEO. Paruiſſimū quidem eſt fidei verbum. Crede in Deum, & ſaluus eris. ſed ſparſū ſuper terram prædicatio dilatata eſt, & augmentata: ita vt cœli volatilia .i. contemplatiui homines, & alti intellectu, & cognitione ſub eo habitent. Quanti enim ſapientes Gentilium relinquentes ſapientiam ſub prædicatione euangelii requieuerunt. omnium igitur maior prædicatio facta eſt. CHRY. Eſt etiam quia quod fuit hominibus in breuibus ſermonibus nunciatum, ſapientia quæ in terris ... maius eſt hac veritate. THEO. Ramos autem magnos fecit. quidam enim Apoſtolorum in Romam, & quidam in Indiam, & quidam in alias terræ partes ſunt diuiſi, ſicut rami. HIERO. Vel ſemen iſtud minimum eſt timore, magnum autem in charitate, quæ eſt maior omnibus oleribus, quia Deus charitas eſt, & omnis caro fœnum. fecit autem ramos miſericordiæ, & compaſſionis, cum ſub vmbra pauperes Chriſti, qui ſunt cœli animalia delectantur habitare. BEDA: Homo autē qui ſeminat a pleriſque Saluator ipſe intelligitur, ab aliis autem ipſe homo ſeminans in corde ſuo. CHRY. Poſtea vero Marcus breuitate gaudens, oſtendens parabolarum naturam ſubiungit: {Et talibus multis parabolis loquebatur eis verbum prout po. audire.} THEO. Quoniam enim K turbæ erant indoctæ a cōmeſtibilibus, & conſuetis nominibus inſtruit eas, & propter hoc ſubdit. {Sine parabola autem non loquebatur eis,} vt .ſ. mouerentur ad accedendum, & interrogandum. Sequitur. {Seorſum autem diſcipulis ſuis diſſerebat omnia} .ſ. de quibus interrogabant, vt ignorantes, non ſimpliciter omnia tam manifeſta, quàm immanifeſta. HIERO. Illi enim digni erant ſeorſum audire myſteria in penetrali, in timore ſapientiæ, qui remoti a cogitationum malarum tumultibus in ſolitudine virtutum permanebant. Sapientia enim in tempore ocii percipitur.

e ¶ HIERO. Poſt doctrinam dehinc ad mare venerunt, & fluctibus turbantur. vnde dicitur. {Et ait illis, in illa die cum ſero eſſet factum, tranſeamus contra.} REMI. Tria enim legitur dominus habuiſſe refugia .ſ. nauis, montis, & deſerti, quoties a turbis comprimebatur ad aliquod iſtorum refugiebat. Cum ergo vidit dominus turbas multas circa ſe, earum importunitatem quaſi homo volens declinare iuſſit diſcipulos ſuos transfretare. Sequi-

tur.

procella magni venti, & fluctus mittebat in nauim: ita vt impleretur nauis. Et erat ipſe in puppi ſuper ceruical dormiens, & excitant eum, & dicūt illi: Magiſter, non ad te pertinet quia perim'? Et exurgens comminatus eſt vēto, & dixit mari. Tace, obmuteſce. Et ceſſauit ventus. Et facta B eſt tranquillitas magna. Et ait illis: Quid timidi eſtis? Necdum habetis fidem? Et timuerunt timore magno, & dicebant ad alterutrū: Quiſputas eſt iſte, quia mare & venti obediunt ei?

CAP. V.

Et venerunt trans fretū maris in regionem Gerazenorum. Et exeunti ei de naui, ſtatim occurrit de monumētis homo in ſpiritu immūdo, qui domicilium habebat in monumentis. Et neque cathenis iam quiſquam poterat eum ligare, quoniam ſæpe compedibus, & cathenis vinctus dirupiſſet cathenas, & compedes comminuiſſet, & nemo poterat eum domare. Et ſemper die ac nocte in monumentis, & in montibus erat clamans, & concidens ſe lapidibus. Videns autem Ieſum a longe, cucurrit & adorauit eum, & clamans voce magna dixit, quid mihi & tibi Ieſu fili Dei altiſsimi? Adiuro te per Deum ne me torquæas. Dicebat enim illi: Exi ſpirit' immūde ab homine iſto. Et interrogabat eum: Quod tibi nomen eſt? Et dicit ei: Legio mihi nomen eſt, quia multi ſumus. Et depræcabatur eum multum ne ſe expelleret extra regionem. Erat aūt ibi circa montem grex porcorū magn' paſcens in agris. Et depræcabantur eum ſpiritus, C dicentes: Mitte nos in porcos, vt in eos introeamus. Et conceſſit eis ſtatim Ieſus. Et exeuntes ſpiritus immundi introierunt in

tur: {Et dimit. tur. aſſu. e: ita vt erat in naui.} CHRY. Diſcipu A los quidem aſſumpſit dominus, vt viſores fierent futuri miraculi: ſed ſolum ipſos aſſumit, ne alii cognoſcerent ipſos eſſe tam modicæ fidei. vnde ad oſtendendum, ꝙ ſeparatim alii transfretabāt, ſubiungit: {Et aliæ na. e. cum illo.} Ne autem ſuperbirent diſcipuli, ꝙ eos ſolos aſſumpſerat periclitari eos permittit. Et vt etiam ꝑ hoc diſcerent tentationes viriliter ſuſtinere. vnde ſequitur: {Et fa. eſt pro ma.} Vt autem futuri miraculi maiorē eis imprimat ſenſum: dat tēpus timori dormiendo. vnde ſequit. {Et erat ip. in pup. ſu. cer. dor.} Si enim vigilaſſet, aut nō timuiſſent, neque rogaſſent tempeſtate orta, aut eū aliquid tale facere nō putaſſent. THEO. Dimiſit ergo eos incidere in timorem periclitationis, vt eius virtutem in ſeipſis cognoſcerent, qui alios ab eo beneficiatos videbant. {Dormiebat autem ſuper cer. nauis ligneum ſiquidē. CHRYSO. Oſtendens ſuam humilitatem, & ex hoc multā ſapientiā docens. Nōdum autem diſcipuli, qui circa eum exiſtebant eius gloriam cognoſcebant, & quidem ꝙ ſurgens poterat ventis imperare credebant, ſed quod quieſcens, ſeu dormiens nequaquam. Et ideo ſequitur. {Et excitant eum, & dicunt ei: Magiſter, non ad te pertinet, quia perimus?} THEO. Ipſe autem exurgens, cōminatur primo quidem vento, qui maris tempeſtatem, & fluctus faciebat, & hoc eſt quod ſubditur. {Et exurgens commi. eſt vento.} deinde vero præcipit mari. vnde ſequitur. {Et dixit mari, tace, obmuteſce} GLO. Ex commotione enim maris quidam ſonitus conſurgit, qui videtur eſſe quædam maris locutio periculum comminantis: & ideo conuenienter ſub quadam metaphora tranquillitatem imperat taciturnitatis vocabulo, ſicut & in cohibitione ventorum D qui ſua violentia mare conturbāt, comminationem nominauit. Solent enim poteſtatem habentes eos qui violentia pacem hominum conturbant, comminatione pœnarum refrenare. Per hoc ergo datur intelligi, ꝙ ſicut Rex aliquis poteſt comminatione violentos comprimere, & ſuis edictis murmur ſubiecti populi mitigare: ita Chriſtus Rex vniuerſæ creaturæ exiſtens, ſua comminatione ventorum cohibuit violentiam, & mari taciturnitatem indixit, & ſtatim eſt effectus ſecutus. Sequitur enim. {Et ceſſauit vē. cui .ſ. fuerat comminatus. Et facta eſt tranquillitas magna .ſ. in mari, cui taciturnitatem indixerat. THEO. Comminatus eſt etiā & diſcipulis tamquam fidem non habentibus. Sequitur enim {Et ait illis: Quid timidi eſtis? necdū habetis fidem?} Si enim habuiſſent fidem, crediſſent ꝙ etiam dormiens ſeruare eos potuiſſet incolumes. Sequitur. {Et timuerunt timore magno, & dicebant ad alterutrum: Quiſputas eſt iſte, quia venti & mare obediunt ei?} Etenim dubie habebant ſe erga eum. Inquantum enim iuſſu ma- E re placauit, non baculo, vt Moyſes, non præcibus, vt Heliſæus Iordanem, neque arca, vt Ieſus Naue, ſecundum hoc vere Deus eis videbatur, ſecundum vero ꝙ dormiebat, homo. HIERO. Myſtice vero puppis eccleſiæ eſt initium, in qua dominus corporaliter dormit, quia numquam dormit qui cuſtodit Iſrael. puppis enim mortuis pellibus viuos cōtinet, & fluctus arcet, & ligno ſolidatur, ideſt cruce & morte domini eccleſia ſaluatur. Ceruical corpus domini eſt, cui diuinitas, ſicut caput inclinata eſt. {Ventus autem, & mare,} dæmones, & perſecutores ſunt quibus dicit: Tace, quando compeſcit edicta regum iniquorum, vt voluerit. {Tranquillitas magna eſt pax eccleſiæ poſt præſſuram, ſiue theorica poſt vitam actiuam. BEDA: Vel nauicula quam aſcendit, paſſionis arbor intelligitur per quam fideles ad ſecuritatem ſecuri litoris perueniūt. Aliæ naues quæ fuiſſe dicuntur cum domino, illos ſignificant qui fide dominicæ crucis imbuti ſunt: non tamen turbine tribulationum pulſati. Vel poſt tentationū procellas ſerenitate pacis vtun-

tur. {Diſcipulis autem nauigantibus Chriſtus obdormiuit, quia fidelibus futuri regni quietem meditantibus, tempus dominicæ paſſionis aduenit. vnde hic ſero factum fuiſſe perhibetur, vt Solis occubitum non ſola domini dormitio, ſed ipſa diſcedentis lucis hora ſignificet. Aſcendente autem illo in puppim crucis, fluctus blaſphemantium perſecutorū aſſurgunt dæmoniacis excitati procellis, quibus tamen non ipſius patientia turbatur: ſed diſcipulorū imbecillitas concutitur. {Excitant autem diſcipuli dominum, quia cui' mortem viderant, maximis votis reſurrectionem quærebant. {Vēto exurgens comminatus eſt, quia reſurrectione celebrata, diaboli ſuperbiā ſtrauit. {Mare ſilere præcepit,} quia Iudæorum rabiem reſurgendo deiecit. Diſcipuli autē arguunt: quia poſt reſurrectionē exprobrauit eis incredulitatem eorum. & nos quoque cum ſigno dominicę crucis imbuti, ſæculum relinquere diſponimus, nauē cum Ieſu conſcendimus, mare tranſire conamur, ſed nobis nauigātibus inter equoris fremitus obdormit, quando inter medios virtutum vſus, vel immundorum ſpirituum, vel hominum prauorum, vel ipſarum noſtrarum cogitationum impetus amoris flamma refrigeſcit. Verum inter huiuſmodi procellas illum ſedulo excitemus, mox tempeſtatem compeſcet, refundet tanquillitatem, portum ſalutis indulgebit.

CAP. V.

THEO. Quia qui in nauicula erant conquirebant adinuicem: Quiſputas eſt iſte? inimicorum teſtimonio confirmatur quis eſſet. Accesſit enim dæmoniacus cōfitens ipſum eſſe filium Dei. Ad quod narrandum euāgeliſta accedens, dicens. {Et vene. trans fre. ma. in regi Gerazenorum.} BEDA, Geraza eſt vrbs inſignis Arabiæ trans Iordanem, iuxta montem Galaad, quam tenuit tribus Manaſſe, non longe a ſtagno Tyberiadis, in quod porci præcipitati ſunt. CHRY. Sed tamen neque Gadarenorum, neque Gerazenorum exquiſita ſcriptura continet, ſed Gergeſenorum. Gadara enim ciuitas eſt Iudeæ, cui præceps adiacet ſtagnum, & nullo modo mare. Geraza vero Arabiæ ciuitas eſt, neque mare, neque ſtagnum proximum habens. Et ne tam euidens mendacium Euangeliſtæ dixiſſe videant, viri tam diligenter ſcientes ea quæ circa Iudæam erant. Gergeſa quidem, a qua Gergeſeni dicti, antiqua ciuitas fuit, iuxta eam, quæ nunc Tyberias appellatur, circa quam præcipuum eſt circumpoſitum ſtagnum. Sequitur. {Et exe. ei de na. ſta, occur. ei de monu. homo.} AVG. de Con. euan. Cū Matthæus dicat duos fuiſſe, Mar- Li.2.c.42. cus & Lucas vnum commemorant, vt intelligas vnum eorum fuiſſe perſonæ alicuius clarioris, quem regio illa maxime dolebat. CHRY. Vel videtur, ꝙ Marcus, & Lucas illud quod erat miſerabilius narrauerunt, & propter hoc diffuſius quod illi contigerat enarrant. Sequitur enim. {Et neque cathe. iam quiſquam eum po. ligare.} Dixerunt ergo ſimpliciter dæmoniacum, numerum non quærendo, vel vt virtutem maiorem oſtenderent operantis. Nam qui vnum talem curauerat, non erat ei impoſſibile multos alios curare. nec tamen hic diſſonantia demonſtratur. Non enim dixerunt, ꝙ vnus ſolus erat, quod ſi dixiſſent, Matthæo contradicere viderentur. Habitabant autem in monumentis dæmones, erroneum dogma multis volentes imittere, ꝙ decedentium animæ in dæmones conuertebantur. GREG. Niſſe. Parauerat autem ſe cœtus dæmonum ad reſiſtendum diuinæ poteſtati. Cum autem appropinquaret qui poteſtatem habet ſuper omnia: exclamant eminentem eius virtutem. vnde ſequitur. {Videns autem Ieſum a lon. cucur. & adora. eum, & cla. vo. magna, & di. ei, Quid mi. & tibi

Ieſu

porcos, & magno impetu grex præcipitatus eſt in mare ad duo milia & ſuffocati ſunt in mari. Qui autē paſcebant eos, fugerūt & nunciauerunt in ciuitatem, & in agros. Et egreſsi ſunt videre quid eſſet factū, & venerūt ad Ieſum, & vident illum, qui a dæmonio vexabatur ſedentem veſtitū, & ſanæ mentis, & timuerunt. Et narrauerunt illis qui viderant qualiter factum eſſet ei, qui dæmonium habuerat, & de porcis. Et rogare cœperunt eum, vt diſcederet de finibus eorum. Cumque aſcenderet nauim, cœpit illum depræcari, qui a dæmonio vexatus fuerat, vt eſſet cum illo, & non admiſit eum, ſed ait illi: Vade in domum tuam ad tuos,

Ieſu fili Dei altiſſimi.} CYRIL. Vide dæmonem duplici paſſione diuiſum, audacia, & timore reluctatur, & orat, quaſi quæſtionē aliquam intentās vult ſcire quid ſibi, & Ieſu cōe: q.d. qua de cauſa eijcis me ab hominibus cum ſint mei? BEDA: Quæ autem impietas eſt Iudæorum eum dicere in principe dæmoniorum eieciſſe dæmonia, quem & ipſa dæmonia fatentur nihil ſecum habere commune? CYRIL. Deinde orans ſubiungit: {Adiuro te per Deum, ne me torqueas.} emiſſionē enim reputabat tormentum, vel etiam inuiſibiliter torquebaẗ. CHRY. Quàmuis enim mali ſint dæmones: ſciunt tamen, ꝙ ipſos propter peccata expectat vltimo aliqua pœna. quia vero nondum eis tempus vltimæ pœnæ aduenerat, firmiſſime cognoſcebant, maxime cum ꝓmiſſum eſſet eis hominibus commiſceri. Sed quia Chriſtus cōpræhenderat eos tanta mala perpetrare, putabant, ꝙ propter factorum exceſſum vltimum punitionis tempus minime expectarent, propter hoc ſupplicant ne torqueantur. BEDA. Magnum enim tormentū eſt dæmonia a læſione hominis ceſſare, & tanto dimittit grauius, quanto poſſidet durius. Sequitur enim. {Dice.n. illi: Exi ſpiritus im.ab hom.iſto.} CYRIL. Attendas inexpugnabilem virtutem Chriſti, conquaſſat Sathanam, cui verba Chriſti ſunt ignis, & flamma, ſecundum ꝙ Pſalmiſta dicit: {Liquefacti ſunt mōtes a facie Dei} .i. ſublimes, & ſuperbæ virtutes. Sequitur. {Et inter. eum quod tibi nomen eſt? THEO. Interrogat quidē dominus non vt ipſe ſciret, ſed vt cæteri ſciant multitudinem habitantium dæmonum. CHRY. Ne ſi ipſe diceret, ꝙ multi ſunt, incredibile fieret, vult ergo ꝙ ipſi confiteantur, ꝙ multi erant. vnde ſequitur. {Et di.ei: Legio mi.no.eſt, quia mul.ſumus.} Non dicit determinatum numerum, ſed multitudinem. non enim prodeſt ad ſciendum exquiſitio numeri. BEDA: Confeſſa autem publice peſte quam furens tolerabat, virtus curantis gratior apparet. Sed & noſtri temporis ſacerdotes, qui per exorciſmi gratiam eiicere norunt ſolent dicere patientes, non aliter valere curari, niſi quantū ſapere poſſunt omne quod ab immundis ſpiritibus viſu, auditu, guſtu, tactu, vel alio quolibet corporis, aut animi ſenſu vigilantes, dormienteſve pertulerint, confitendo patenter exponāt. Sequitur. {Et præca.eū.mul. ne expel.extra regionem.} CHRY. Aut vt Lucas dicit, in abyſſum. Abyſſus enim eſt ſeparatio huius mundi. promerentur enim dæmones mitti ad tenebras exteriores diabolo, & ſuis angelis præparatas. Hoc autem Chriſtus facere poterat: permiſit tamen eos in hac terra eſſe ne abſentia tentatoris: homines corona victoriæ priuaret. THEO. Et vt nobiſcum pugnantes nos peritiores conſtituant. Sequitur enim. {Erant autem

Lib.2.c.24.

ibi cir.mō.grex.por.mag.paſcens.} AVG. de Con.euang. Quod hic dicit Marcus circa montes fuiſſe gregem: Lucas autem in monte, nihil repugnat. Grex enim porcorum tam magnus fuit, vt aliquid eius eſſet in monte, & aliquid circa montem. Sequitur. {Et de præc.eum ſpi.di. Mitte nos in por.vt in eos introeam?} REMI. Super Matthæ. Icirco autem intrauerunt in porcos non ſponte: ſed petierunt, vt eis concederetur, vt demonſtrarēt, quia non poſſunt nocere hoibus, niſi permiſſione diuina. Ideo aūt non petierunt mitti in hoies, quia illum cuius virtute torquebantur, humanam ſpeciem geſtare videbant, nec petierunt, vt in pecora mitterentur, quia velut munda animalia in templo Deo offerebantur. Petierunt, vt in porcos mitterentur, quia nullum animal eſt immundius porco, & dæmones ſemper in ſpurcitiis delectantur. Se-

Hom.29.in Matth.

quitur. {Et conceſſit eis ſtatim Ieſus.} BEDA. Ideo quidem permiſit, vt per interfectionem porcorum hoibus ſalutis occaſio præbeatur. CHRY. Volens furiam quam contra hoies habent dæmones omnibus demonſtrare, & ꝙ multo peiora vellet hoibus infligere ſi poſſent: virtute non impediti diuina. Et quia in hominibus hāc demonſtratione fieri eius pietas non ferebat, ipſos in porcos intrare permiſit, vt in illis virtus, & furor dæmonum videatur. Sequitur. {Et exe.ſpiritus immundi.} TITVS: Fugam aūt arripuerunt Paſtores, ne cum porcis perirent, & hmōi terrorem ciui-

& annuncia illis quanta tibi dominus fecerit, & miſertus ſit tui. Et abiit, & cœpit prędicare in Decapoli quanta ſibi feciſſet Ieſus, & omnes mirabantur.

b Et cum aſcendiſſet Ieſus in naui rurſus trans fretum, conuenit
G turba multa ad eum, & erat circa mare. Et venit quidam de Archiſynagogis, nomine Iairus, & videns eū procidit ad pedes eiꝰ, & depræcabatur eum multum dicens, quoniam filia mea in extremis eſt, veni impone manum tuam ſuper eam, vt ſalua ſit, & viuat. Et abiit cum illo, & ſequebatur eum turba multa, & comprimebant eum. Et mulier quæ erat in ꝓfluuio ſanguinis annis duodecim, & fuerat multa per-

F bus intulerunt. vnde ſequitur. {Qui aūt paſce.eos.} Illos ad Saluatorem adduxit damni neceſſitas. frequenter.n. cum Deus hoies damnat in rebus poſſeſsis, confert beneficium animabus. vnde ſequitur. {Et ve.ad Ie.& vi.illum qui a de.vexa.ſe.} ſ. iuxta pedes a quibus nactus erat ſalutem, quem antea nec cathenę cōpeſcere poterant, veſtitum & ſanę mentis qui continuo nudꝰ erat, & obſtupuerunt. vñ ſequiẗ. {Et ti.} hoc igitur miraculum partim viſu, partim verbis comperiunt. vnde ſequitur. {Et nar. illi qui vid.} THEO. Stupentes, aūt propter miraculū quod audierāt, timuerunt, & ꝓꝑ hoc deprę cāt ipſum, vt ab eorū recedat finibus, & hoc eſt quod ſubdiẗ. {Et rogare eum cœp. vt diſce.a fin.eorum.} timebant.n. ne aliqñ tale aliquid paterenẗ. Contriſtati.n. de porcorum ꝑditione præſentiam renuūt Saluatoris. BEDA, Vel conſcii fragilitatis ꝓprię, præſentia dñi ſe iudicabant indignos.

H Sequitur: {Cūque aſcen.na.cę.illum depræ.qui a demo.vexa.fue. vt eſ.cum illo.} HIERO. Timebat.n. ne aliqñ inuenientes eum dæmones reintrarent in eum. dñs vero remittit eum in domū ſuā, innuens ei, ꝙ q̄uis ipſe ꝑſens non eſſet: tñ ſua virtus ipſum cuſtodiret, ſimul etiam, vt curatus aliis proſit. vnde ſequiẗ: {Et nō adm. eum: ſed ait illi: vade in do. tuā ad tu.& nuncia illis quanta ti.dñs fece.& miſer.ſit tui.} Vide Saluatoris humilitatem. non dixit, denuncia oīa quæ feci tibi. ſed oīa quæ fecit tibi dñs. ſic & tu cū aliqđ boni feceris: non tibi ſed Deo attribuas. CHRY. Licet aūt aliis ſanatis præceperit nemini dicere, conuenienter tñ huic ꝑcepit, ꝙ annunciet: qm̄ oīs illa regio dæmonibus detenta ſine Deo manebat. THEO. Ipſe igitur ꝑcepit prædicare, & oēs miranẗ, & hoc eſt quod ſequiẗ. {Et cœp. prædicare.} BEDA: Myſtice aūt Geraſa, ſiue Gergeſe, vt quidam legunt, colonum eiiciens, ſiue aduena appropinquans interpretatur, quia Gentium populus, & hoſtem de corde repulit, & qui erat lōge, factus eſt prope. HIERO. Hic
I aūt dæmoniacus, deſperatiſsimus gentiū populus eſt, nec lege naturæ, nec Dei, nec humano timore alligatus. BEDA: Qui in monumentis habitabat, quia in mortuis operibus: hoc eſt in peccatis delectabatur, ſemꝑ nocte, ac die furebat, quia in proſperis, & aduerſis a ſeruitio malignorum ſpirituum non ceſſabat. ſed per operum fœditatem quaſi in monumentis iacebat, per faſtum ſuperbiæ in montibus errabat, per verba duriſsimæ infidelitatis quaſi lapidibꝰ ſe concidebat. Dicit aūt: {Legio mihi nomen eſt,} quia populus Gentium diuerſis idolatriæ cultibus erat mancipatus. Quòd aūt exeuntes ſpiritus immundi ab homine intrant porcos quos in mare præcipitant: ſignificat, ꝙ liberato populo Gentium a dominatione dæmonum qui Chriſto credere noluerunt: in abditis agūt ſacrilegos ritus. THEO. Vel per hoc ſignificatur, ꝙ dæmones intrant in hoīes ad modum porcorum viuentes, & volutabro voluptatum ſe inuoluentes, præcipitant eos præcipitio perditione
K in mare vitæ iſtius, & ſuffocantur. HIERO. Vel ſuffocanẗ in inferno ſine reſpectu miſericordiæ per impetum immaturæ mortis a quibus fugiunt multi, quia flagellato ſtulto, ſapiens prudentior fit. BEDA. Quòd autem dñs volentem eſſe cū illo non admiſit, ſignificat ꝙ quiſque intelligat poſt remiſsionem peccatorum ingrediendum ſibi eſſe in conſcientiam bonam, & ſeruiendum euangelio propter aliorū ſalutem, vt deinde cum Chriſto requieſcat. GREGO.7.Moral. Cum enim quantumlibet parum de diuina cognitione percepimus: redire iam ad humana nolumus, quietem contemplationis quærentes. ſed dñs percipit, vt mens prius exudet in opere, & poſtmodum refici debeat per contemplationem. HIE. Homo aūt ſanatus prædicabat in Decapoli, dū a Romano nunc regno Iudæi conuertunẗ, qui in litera tm̄ pendent decalogi,

b ¶ THEO. Poſt miraculum dæmoniaci, aliud miraculū dñs operatur, filiā. ſ. Archiſynagogi reſuſcitans, ad cuius miraculi narrationē euangeliſta accedens dicit: {Et cum aſcen. Ieſus in na.rur. trans fretum.} AVG. de Con. euan. Intelligendum eſt aūt quod de Archiſynagogi filia ſubditur, factum eſſe cum aſcendiſſet Ieſus in naui rurſus trans fretum: ſed quantum poſt, non apparet: niſi.n.

Lib.2.c.28.

peſſa a compluribus medicis, & erogauerat omnia ſua, nec quicquam profecerat, ſed magis deterius habebat, cum audiſſet de Ieſu, venit in turba retro, & tetigit veſtimentum eius. Dicebat enim, quia ſi vel veſtimentū eius tetigero, ſalua ero, & confeſtim ſiccatus eſt fons ſanguinis eius, & ſenſit corpore, quia ſanata eſſet a plaga. Et ſtatim Ieſus cognoſcens in ſemetipſo virtutem quæ exierat de illo, conuerſus ad turbam aiebat: Quis tetigit veſtimenta mea? Et dicebant ei diſcipuli ſui. Vides turbā comprimentem te, & dicis, quis me tetigit? Et circumſpiciebat videre eam quæ hoc fecerat. Mulier vero timens, & tremens, ſciens qđ factum eſſet in ſe, venit & proci-

niſi.n. fuiſſet interuallū, non eſſet quando fieret quod narrat Matthæus de conuiuio domus ſuæ, poſt quod factum nihil aliud continuo ſequitur quàm illud de Archiſynagogi filia. ſic enim ipſe contexit, vt ipſe tranſitus aperte indicet hoc conſequenter narrari qđ conſequenter eſt factum. Sequitur. {Et ve.quidam de Archiſynago. nomine Iairus.} CHRY. Nomē poſuit propter Iudæos, qui tunc erant, vt nomen miraculi fieret oſtēſiuum. Sequitur. {Et vi.eum proci.ad pe.eius, & depræ.eum mul.dicens: Quoniā filia mea in extremis eſt.} Et quidem Matthæus narrat Archiſynagogum puellā mortuam nunciaſſe: Marcus vero grauiter infirmatam, ſed poſtmodum Archiſynagogo cū quo dominus ire debebat nunciatū fuiſſe puellam mortuam eſſe. Matthæus ergo eandem rem ſimiliter ſignificat, ꝙ. ſ. mortuā ſuſcitauerit, breuitatis cauſa eam dicens obiiſſe, quam conſtat mortuam ſuſcitatam

Lib.2.c.28.

fuiſſe. AVG. de Cō. euan. Attendit enim non verba patris de filia, ſed quod eſt potiſſimum, voluntatem. ita enim deſperauerat, vt potius eam vellet reuiuiſcere, non credens viuam poſſe inueniri quam morientem reliquerat. THEO. Fuit autem hic vir ex parte fidelis inquantū cæcidit ad pedes Ieſu, inquantum vero depræcatur, vt veniat, non quantam oportebat habere fidem, oſtendit. Oportebat enim dicere: Dic verbo, & ſanabitur filia mea. Sequitur. {Et abiit cum illo, & ſeq.eum tur.multa, & comprimebat eum, & mulier quæ erat in proflū.ſan.duodecim annis.} CHRY. Mulier iſta famoſa, & nota omnibus, propter hoc ad Saluatorem in manifeſto accedere nō audebat, neque ante eum venire, quia ſm legem immunda erat ꝓpter hoc retro tetigit, & non ante, quia nec hoc facere audebat, ſed veſtimentorum fimbriam. non autem fimbria, ſed eius cogitatio eam ſaluam fecit. Sequitur: {Dicebat enim, quia ſi vel veſtimenta eius tetigero, ſalua ero.} THEO. Fideliſſima quidem eſt hæc mulier quæ a fimbriis curationem ſperauit, propter quod conſequiẗ ſanitatem. vnde ſequitur: {Et confeſtim ex.eſt fons ſan.eius, & ſenſit cor. ꝙ ſa.eſ.a plaga.} CHRY. His aūt qui fide tangunt Chriſtum, virtutes eius cum cauſa ſua voluntate donantur. vnde ſequitur. {Et ſtatim Ie.cog.in ſemetipſo vir.quæ exi.de eo: conuer.ad tur.ai. Quis teti.veſti.meum?} Virtutes quidē Saluatoris exeūt ab eo non localiter, aut corporaliter: ipſum modo aliquo relinquētes. incorporales enim cum ſint, ad alios exeunt aliiſque donanẗ, neque tamen extra eum ſunt a quo exire dicuntur, ſicut ſcientiæ, quæ a doctore diſcentibus tribuuntur. Dicit ergo: {Cognoſcens in ſemetipſo virtu.quæ exi.de eo.} vt intelligens, ꝙ eo ſciente nō ignorante mulier ſalutem recepit. {Interrogabat vero quis me tetigit? licet ſciret tangentem, vt mulierem venientem manifeſtet, & eius publicet fidem, & ne virtus miraculoſi operis obliuioni tradatur. Sequitur. {Et dice.ei.diſ.ſui: vides tur.compri.te, & di. quis me tetigit? Quæſierat autem dominus, {quis me tetigit}.i. cogitatione, & fide, non enim comprimentes turbæ me tangunt, quia nō cogitatu, & fide accedunt. Sequitur. {Et circūſpi.vi.eam quæ hoc fecerat} THEO. Volebat enim dominus mulierem manifeſtare primo quidem, vt fidem approbet mulieris: deinde vt Archiſynagogum ad confidentiam prouocaret, quia ſic eius filia curaretur, ſimulque vt mulierem ſolueret a timore. Etenim timebat mulier, quia furata fuerat ſanitatem: propter quod ſequitur. {Mulier autem tremens & ti.ſci.quod fac.eſſet in ſe, ve. & proci.ante eum, & dixit ei omnem veritatem.} BEDA: Ecce quo tendebat interrogatio, vt. ſ. mulier confiteatur veritatem diuturnæ infidelitatis, ſubitæ credulitatis, & ſanationis. & ita ipſa confirmatur in fide, & aliis præbet exemplum. Sequitur. {Ille autem dixit ei: filia, fi. tua te ſal.fecit, vade in pa.& eſto ſa.a plaga tua.} Non dixit: fides tua te ſal.factura eſt, ſed te ſaluam fecit. q.d. in eo ꝙ credidiſti, iam ſalua facta es. CHRY. Filiam vero vocat ſaluatam fidei ratione. fides enim Crhiſti dei filiationem præſtat. THEO. Dicit autem ei: {vade in pace}.i. in requie: q.d. vade, requieſce, quia hucuſque fuiſti in anguſtiis, & turbationibus. CHRY. Vel dicit, {vade in

dit ante eum, & dixit ei omnem veritatem: Ieſus autem dixit ei: Filia, fides tua te ſaluam fecit, vade in pace, & eſto ſana a plaga tua.

c Adhuc eo loquente, veniunt nuncii ad Archiſynagogum dicentes, quia filia tua mortua eſt,
B quid vltra vexas magiſtrum? Ieſus autem audito verbo quod dicebant: ait Archiſynagogo: Noli timere, tantummodo crede. Et non admiſit quēquam ſequi ſe, niſi Petrum, & Iacobum, & Iōannem fratrem Iacobi. Et veniunt in domum Archiſynagogi, & vidit tumultum, & flentes & eiulantes multum. Et ingreſſus ait illis: Quid turbamini, & ploratis? Puella non eſt mortua, ſed dormit. Et irridebant eum.

A pace.} mittens eam in finem bonorum. in pace enim Deus habitat, vt cognoſcat ꝙ non ſolum corpore curata eſt: ſed etiam a cauſis corporalis paſſionis.i. peccatis mutata. HIERO. Myſtice aūt poſt prædicta {venit Iairus Archiſynagogus, quia cum intrauerit plenitudo Gentium: tunc omnis Iſrael ſaluus fiet. Iairus ſiue illuminans, ſiue illuminatus interpretatur.i. Iudaicus populus vmbra literæ depoſita, ſpū illuſtratus, & illuminans {procidens ad pedes verbi}.i. ad incarnationem Ieſu ſe humilians rogat pro filia, quia q ſibi viuit, alios viuere facit. Abraham etiā, & Moyſes, & Samuel rogant pro plebe mortua, & ſequitur Ieſus præces eorum. BEDA: Ad puellam autem ſanādam ꝑgens dominus a turba comprimitur, quia genti Iudeæ ſalutaria monita præbens, noxia carnaliū popolorum eſt conſuetudine grauatus. {Mulier autem ſanguine fluens, ſed a domino curata eccleſia eſt congregata de gē-
C tibus.} fluxus enim ſanguinis, & ſuper idolatriæ pollutione, & ſuper his quæ carnis, ac ſanguinis delectatione geruntur poteſt recte intelligi. Sed dum verbum Dei Iudæam ſaluare decerneret, plebs gentium paratam promiſſamque aliis præripuit ſpe certa ſalutē. THEO. Vel per mulierem, quæ emorroiſſa erat, intelligas humanam naturam. profluebat enim peccatum quod animam occidēs quaſi ſanguinem fudit animarum noſtrarum. Hęc a pluribus medicorum, ſapientum dico huius mundi, & legis, & Prophetarum curari non valuit: mox vt {fimbriam Chriſti tetigit}.i. carnem eiꝰ {ſanata eſt.} qui enim credit filium Dei incarnatum, hic eſt qui veſtimentorum fimbriam tangit. BEDA: vnde vna credula mulier dominum tangit, turba comprimit, quia qui diuerſis hæreſibus, ſiue peruerſis moribus grauatur, ſolo eccleſiæ catholicæ corde fideliter veneratur. Venit autem eccleſia gentium retro, quia præſentem in carne dominum non videns, peractis iam ſacramentis incarnationis illius, ad fidei eius gratiam peruenit, ſicque dum participa
D tione ſacramentorum eius ſaluari a peccatis meruit, quaſi tactu veſtimentorum eius fontem ſui ſanguinis ſiccauit. Circumſpiciebat autem dominus videre eam quæ hoc fecerat, quia omnes qui ſaluari merentur: ſuo dignos intuitu, ac miſeratione iudicat.

c ¶ THEO. Hi qui circa Archiſynagogum erant, Chriſtum vnum ex Prophetis eſſe credebant, & propter hoc eum depræcandum putabant, vt veniens ſuper puellam oraret. quia vero iam expirauerat puella: putabant non eſſe præcandum. & ideo dicitur. {Adhuc eo loquente, veniunt ad Archiſynagogum, dicentes, quia filia tua mortua eſt, quid vltra vexas magiſtrum?} Sed ipſe dominus ad confitendum patrem inducit. Sequitur enim. {Noli ti.tantummodo crede.} AVG. de Con.euan. Non legitur, ꝙ ſuis nunciantibus, & prohibentibus, ne iam magiſter veniret, ille conſenſerit, ac per hoc, ꝙ dominus dixit ei: {Noli timere, crede.} non diffidentem repræhendit, ſed credentem robuſtius confirmauit. Si au-
E tem euangeliſta Archiſynagogum commemoraſſet dixiſſe, ꝙ ſui a domo venientes dixerunt, ꝙ iam non vexaretur Ieſus, repugnarent eius cogitationi verba quæ poſuit Matthæus eum dixiſſe, ꝙ ſcilicet puella mortua eſſet. Sequitur: {Et non admiſit quemquam ſequi ſe, niſi Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem Iacobi.} THEO. Non enim humilis Chriſtus ad oſtentationem voluit aliquid operari. Sequitur. {& veniunt in domum Archiſynagogi, & vident tumultum, & flentes, & eiulantes multum. CHRY. Ipſe autem iubet non vlulare tamquam puella non ſit mortua, ſed dormiens. vnde ſequitur. {Et ingreſ.ait. quid tur.& plo. puella non eſt mor. ſed dor.} HIERO. Archiſynagogo dicitur: {filia tua mor.eſt. Ieſus autem dixit: Non eſt mor. ſed dor.} vtrumque verum eſt. q.d. mortua eſt vobis, mihi dormit. BEDA. Hominibus enim mortua erat, qui ſuſcitare nequieuerāt, Deo dormiebat, in cuius diſpoſitione & anima viuebat, & caro reſuſcitanda quieſcebat. vnde mos apud Chriſtianos obtinuit, vt mortui qui reſurrecturi non dubitantur, dormientes vocentur: Sequitur. {Et irri. eum. THEO. Derident autem eum tamquam vlterius non poſſet ali-

Lib.2.c.28.